

Καταργεί η τεχνητή νοημοσύνη την ανθρώπινη σκέψη;

/ Γνώμες

• **Γράφει ο Νικόλαος Κοτοπούλης, Δάσκαλος MSc - Θεολόγος**

Η επικείμενη εισαγωγή της τεχνητής νοημοσύνης στην εκπαίδευση προξενεί έντονο προβληματισμό για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις αυτής της εξέλιξης.

Συνηθίζουμε να λέμε ότι ο άνθρωπος ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα, επειδή είναι το μόνο «σκεπτόμενο» ον με λογική. Σκέφτεται επειδή έχει νου, επειδή έχει νοημοσύνη από τη φύση του. Έχοντας το προνόμιο να μπορεί να σκέφτεται, γι' αυτό ακριβώς και μπορεί να αντιλαμβάνεται, να προσέχει, να θυμάται, να μαθαίνει, να μιλά, να γράφει, να σχεδιάζει, να οργανώνει, να αξιολογεί.

Το ζήτημα με τη σκέψη, το πολύτιμο αυτό δώρο που μας χάρισε ο Θεός, , είναι ότι μοιάζει με χωράφι: αν δεν το καλλιεργήσεις, δε θα σου δώσει καρπούς.

Οι πνευματικοί καρποί που έδωσαν στην ανθρωπότητα ο Αριστοτέλης, ο Ερατοσθένης, ο Αρχιμήδης, ο Δημόκριτος, ο Θουκυδίδης, ο Νεύτωνας, ο Αϊνστάιν, ο Πυθαγόρας, ο Γκάους, ο Ιπποκράτης, ο Θαλής ο Μιλήσιος, ο Γκάιτε, ο Ντοστογιέφσκι, ο Λοσκι, ο Μέγας Βασίλειος και τόσοι άλλοι δεν δημιουργήθηκαν

μόνοι τους. Ήταν αποτέλεσμα επίμονης, επίπονης, συστηματικής καλλιέργειας της ανθρώπινης σκέψης και νοημοσύνης.

Κόπος, ιδρώτας, απογοήτευση, υπομονή, μέθοδος, συνεργασία, μαθητεία, ταπεινότητα, έκπληξη, μοίρασμα, γοητεία, ανακάλυψη, χαρά, λύπη, απομόνωση, πειθαρχία, στέρηση, αμφισβήτηση, ελπίδα, ενδοσκόπηση, ευτυχία, αγάπη, χρόνος πολύς – κυρίως αυτό – αναμειγνύονται, αναχωνεύονται στην καρδιά και τον νου του ανθρώπου που εξασκεί και αναπτύσσει τη φυσική του νοημοσύνη.

Όλα αυτά μπορούν πανεύκολα να απουσιάσουν με το πάτημα ενός κουμπιού της τεχνητής νοημοσύνης. Σε λίγα δευτερόλεπτα, μια άλλη «σκέψη», έξω από εμάς, μπορεί να «σκέφτεται» πολύ πιο γρήγορα από εμάς, για εμάς, τις περισσότερες φορές χωρίς εμάς – και να μας «σερβίρει» όμορφες λύσεις, έτοιμες στο πιάτο, χωρίς άσκηση, χωρίς κόπο, χωρίς δικό μας αίσθημα, χωρίς να δώσουμε χρόνο, χωρίς δική μας κριτική κατανόηση, αφού συχνά είμαστε άσχετοι με το παραγόμενο περιεχόμενο (χρήση ChatGPT).¹

Η αλόγιστη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης – είτε από βιασύνη, είτε από φιλοδοξία, είτε από επιπολαιότητα, είτε από ημιμάθεια, είτε από οκνηρία – το λιγότερο που μπορεί να προκαλέσει είναι να μας παραπλανήσει, να μας εκθέσει ή να μας μειώσει. Το περισσότερο που μπορεί, είναι να καταστήσει τη φυσική μας νοημοσύνη ανενεργή και την ύπαρξή μας φαινομενολογική, με καταργημένη στην πράξη τη δική μας ελεύθερη ανθρώπινη σκέψη.²

Με βάση τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τέσσερις διαβαθμίσεις σχέσεων με την τεχνητή νοημοσύνη:

1. Εξαρτημένη σχέση

Η τεχνητή νοημοσύνη σκέφτεται για τον χρήστη, καθώς αυτός έχει παραδοθεί άνευ όρων στην «ασκεψία». Άγεται και φέρεται ευκόλως και ακόπως, σαν χάρτινο καραβάκι σε αυλάκι νερού, ακολουθώντας ό,τι του προτείνει η μηχανή.

2. Επιφανειακή σχέση

Για λόγους ευκολίας και ταχύτητας, ο χρήστης αναθέτει στην τεχνητή νοημοσύνη να σκέφτεται και να γράφει γι' αυτόν, ενώ θα μπορούσε να το κάνει ο ίδιος. Έτσι, χάνει την ευκαιρία να ασκήσει και να καλλιεργήσει τη σκέψη και τη νοημοσύνη του – και τελικά βγαίνει χαμένος.

3. Συνεργατική, κριτική σχέση

Ο άνθρωπος κάνει την κύρια και περισσότερη εργασία με τη δική του ανθρώπινη

σκέψη και νοημοσύνη. Παράλληλα, είναι σε θέση να κρίνει την αλήθεια και την εγκυρότητα των πληροφοριών της τεχνητής νοημοσύνης και να τις ενσωματώνει επιλεκτικά και με φειδώ στην εργασία του. Μπορεί να τις ελέγξει, να τις συγκρίνει, να τις επεξεργαστεί να τις αξιολογήσει και να τις κατέχει γνωστικά.

4. Ανεξάρτητη στοχαστική σχέση

Ο άνθρωπος χρησιμοποιεί σχεδόν πάντοτε τη δική του ανθρώπινη νοημοσύνη και ελάχιστα ή καθόλου την τεχνητή νοημοσύνη. Σκέφτεται πιο αργά, πιο αληθινά, πιο ελεύθερα, πιο ανεξάρτητα.

Δεν βασίζεται σε εξωτερικά στηρίγματα αλλά εξασκεί τη σκέψη του με εσωτερική δυναμη και ευθύνη. Έτσι διατηρεί πλήρη πνευματική αυτονομία και ευθυκρισία και στα πιο δύσκολα- και ίσως αποκτήσει προβάδισμα, ιδίως όταν και αν «πέσουν οι διακόπτες» της τεχνητής νοημοσύνης, ή μειωθούν τα πεδία ενδιαφερόντων της.

Από τις παραπάνω κατηγορίες, η τρίτη και η τέταρτη θα πρέπει να χαρακτηρίζουν τους μαθητές και την εκπαιδευτική διαδικασία σε όλες τις βαθμίδες: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Κάτι τέτοιο, όμως, έχει εμπόδια, δεδομένης της ευκολίας και της γοητείας με την οποία λειτουργεί η τεχνητή νοημοσύνη αλλά και της δυσκολίας των μαθητών (και όχι μόνο) να επιλέξουν τον πιο απαιτητικό - αλλά και αληθινό - δρόμο: της βαθιάς μάθησης, της ισχυρής μνήμης, της έντονης εγκεφαλικής διεργασίας, της ανακαλυπτικής γνώσης, της αίσθησης κατοχής της γνώσης και των δημιουργικών πρωτοβουλιών, αποφεύγοντας τις εμπειρίες «γνωστικής αποφόρτισης» που ακολουθούν την εξάρτηση από την Τ.Ν.²

Γι' αυτό καθίσταται απαραίτητη μια Παιδαγωγική του Προσώπου, με γνώση και επίγνωση των αιτίων και των ορίων, με διαλεκτική σχέση παράδοσης και εξέλιξης, που στόχο θα έχει την ολόπλευρη οντολογική ανάπτυξη του παιδιού, με έμφαση στην καλλιέργεια και αξιοποίηση πρωτίστως και κυρίως της ανθρώπινης νοημοσύνης - οι δυνατότητες και τα όρια της οποίας είναι ανεξάντλητα.

Στην παιδαγωγική αυτή του προσώπου , η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί επικουρικά, σε μια κριτική και μεταγνωστική συσχέτιση και προσέγγιση.

Στη προσέγγιση αυτή θα αποτελούσε συνείδηση ότι η ΤΝ αποτελεί εργαλείο, το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιείται βοηθητικά για ένα μικρό ποσοστό των διδακτικών, σχολικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων των μαθητών - όχι πάνω από το 10-20% της καθημερινής συνολικής γνωστικής τους δραστηριότητας,

δεδομένης της εξοικείωσης των μαθητών με τις νέες τεχνολογίες.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

¹ Kosmyna, N., et al. (2025). Your Brain on ChatGPT: Accumulation of Cognitive Debt when Relying on AI for Essay Writing. MIT Media Lab. Ανακτήθηκε από: <https://www.media.mit.edu/articles/is-using-chatgpt-to-write-your-essay-bad-for-your-brain-new-mit-study-explained/>

² Gerlich, R. (2025). AI Tools in Society: Impacts on Cognitive Offloading and the Future of Critical Thinking. Journal of Social and Organizational Contexts, 15(1), 6. Ανακτήθηκε από: <https://www.mdpi.com/2075-4698/15/1/6>

Πηγή: www.pemptousia.gr